„Na povídání bude dost času, až se vrátím“

Příběh Milady Šámalové a jejích dětí

MILOŠ DOLEŽAL

Snacha Masarykova kancléře Přemysla Šámala byla za války vězněna v koncentračním táboře Ravensbrück. Jejího manžela, zoologa Jaromíra Šámala, nacisté za odbojovou činnost popravili a jejich děti dali k adopci do německé rodiny. Příběh vyvrcholil po válce, kdy mnoho lidí vyvinulo velké úsilí, aby byly děti nalezeny.[1]

Milada Šámalová v den svatby, 1928 (foto: Archiv NM)

Hladové plahočení blátivými cestami. Chladné dubnové noci přečkávají ve stodolách, tělo omotané hadry. Polky, Češky, Francouzky, Holanďanky, Jugoslávky. Táhnou je na sever, směrem k Rostocku a Baltu. Pochod smrti tomu říkají. Na předloktí pravé ruky má vytetované číslo 22789. Své devětatřicáté narozeniny si připomněla na cestě. Na nohou ji drží živý sen o shledání se svými dvěma dětmi. Cestou spí po stodolách a v lesích. Ráno se probouzí vedle mrtvých, které ohlodávají myši.

MINUTOČKU PADAŽDÍTĚ

Jednoho rána německé dozorkyně zmizí, za lesem jsou slyšet výstřely a dunění děl. Když vyhladovělé vězeňkyně u Parchimu narazí na rudoarmějce, navaří jim špinaví vojáci kotel vepřového guláše. Už se na něj chtějí vrhnout, ale vojáci je zadrží. *„Minutočku padaždítě“* a nasypou jim do jídla pytlíky cukru. Chtějí tím neutralizovat účinek tuku na vyčerpaný organismus. Milada Šámalová se vrací po třech letech z německého koncentráku. Tam odjížděla s poznámkou od pražského Gestapa: RU – Rückkehr unerwünscht (návrat nežádoucí). Domů se vrací bez dokladů.

Na pařezu na kousek papíru napíše rychlý vzkaz domů do Mníšku pod Brdy. Jeden ze sovětských důstojníků slíbí, že jej odešle. *„Moji zlatí, chápu se první příležitosti, abych vám napsala, že jsem živá a v pořádku a na cestě domů od 3. 5.* [1945], *kdy nás v Parchim v Pomořansku osvobodili Rusové, jsem zase člověkem a ne jen pouhým číslem, nad kterým visí stále bič a hřmí nadávky. Ušli jsme už přes 500 km pěšky a cesta vede, jak vidíte, oklikami, ale to nic, přece je to cesta domů. Hodně těžkých chvil jsme prožili, ale myslím, že pro mne byly nejtěžší ty, když jsem se dozvěděla, že jsou boje u Dobříše 11. 5. Tolik jsem měla strach o vás, ale pevně věřím, že vás Pán Bůh ochránil a že se šťastně sejdeme! I kdybychom neměli nic, vůbec nic, netrapte se ani chvilku proto, jsem tak silná a dobré mysli, že se o mne všichni budete opírat! Jsme svobodní, bude nám krásně! Jen už abych vás mohla všechny zobjímat! Kdybych náhodou ještě nebyla na Tvůj svátek doma, mamuš moje zlatá, věz, že budu hodně vzpomínat. Ale doufám, že to tak dlouho nepotrvá,*

1 Článek je podstatně rozšířenou verzí textu, který byl publikován v dubnu 2021 v magazínu *Reportér* – viz https://reportermagazin.cz/a/p5zjg/ive-zle-dobese-deji-zazraky (citováno k 2. 5. 2022).

možná že přijedu i dřív než tenhle dopis. Jen kdybych věděla, co je s vámi všemi, s [bratrem] *Jarkou, s Prahou, mluvilo se o velkém bombardování, a vůbec ústní zprávy se jako obvykle velmi rozcházejí, co je s republikou, jaké jsou hranice, vláda atd. Kdybychom tak měli rádio nebo noviny! Jen něco vědět o domově a nechybělo by mi vůbec nic. Rusové jsou ohromní, nic nám nechybí, jen ten rychlý návrat domů! Jede nás skupinka 24 Čechů a Češek z různých lágrů i konců naší vlasti, samí dobří hoši a děvčata, tak o mne strach vůbec nemějte. Když jsem se malá učila rusky, netušila jsem, jak toho užiji jednou, že? Teď funguji v naší skupince jako tlumočník. Musím končit, na povídání bude dost času, až se vrátím, že? Líbám Vás všechny, zdravím poprvé zase jako svobodný občan svobodné občany, vzpomínám a objímám! Vaše Míla.“*

Milada Šámalová na podobence z karty vězně KT Osvětim-Březinka, 1942 (foto: Archiv NM)

KŘUSKY DĚRAVÉ, JIZVA DLOUHÁ

Stále se jí na mysl vrací ta utkvělá představa shledání s dětmi. Okované křusky má docela prošoupané. Cesta do Prahy bude ještě komplikovaná. Dopis dorazí do Mníšku dříve než ona. Už nemusí po svých, ale jedou pod plachtou na vozejku taženém koňmi. A když jim koně zabaví jiní sovětští vojáci, táhnou vůz sami. Od Stargardu u Štětína se chtějí dostat k Poznani, na Katovice a k českým hranicím. Za sebou má věznění v Terezíně, v Osvětimi-Birkenau, Oranienburgu a Berlíně. Přežila skvrnitý tyfus. Slezly jí vlasy, narostly šediny. K oslabenému srdci se přidal chronický zánět horních cest dýchacích (nemůže hlasitě mluvit ani zpívat). Na holeni má jizvu. Dlouhou hnědou jizvu.

MILUNKA!

Dostali se do Přerova. A odtud vlakem brzy ráno do Prahy. Pro dceru Alenku veze ve vaku malého dřevěného slona a pro syna Jirku parádní dýku. Zatelefonuje bratrovi Járovi do bytu. Vzbudí ho. Mluví spolu dlouze. A z Prahy jede rovnou do Mníšku. Je pátek 1. června. Přijela odpoledním autobusem, s vakem a kufříkem. Pomohl jí dávný kamarád Áda Jirotka, který jel stejným spojem. Doma ve vilce zrovna sedí u okna její otec MUDr. Jindřich Cebe a najednou vykřikne: *„Milunka!“* Vyskočí a letí jako mladík ze schodů. Za ním její matka Antonie. Oba objímají dceru. Áda Jirotka má zrovna u sebe fotoaparát a dojemné shledání zachytí. Cvak! Pomalu společně stoupají po schodech do vilky. Otec jí vezme zavazadla, matka ji drží za ruku. Ta otázka musela přijít mezi prvními: *„Mami, a kde jsou děti?“*

ŠOK

Jirka ani Alenka u svých prarodičů nejsou. Pláč. Polykání slz. *„Proboha, co se stalo?! Vždyť jste mi celou dobu psali…“* Musí se dozvědět, co je s dětmi. Něco málo už ví z ranního telefonátu s bratrem. *„Děti jsou v Německu,“* pomalu Miladě vysvětlují staří rodiče, *„u cizích lidí… Ale žijí, stopa existuje.“*

KLAN ŠÁMALŮ A CEBEŮ

Je třeba vrátit se v rodinné historii a představit jednotlivé osoby a jejich životní osudy. Miladu Cebeovou, provdanou Šámalovou, narozenou v roce 1906, přírodní vědkyni, která přežila Osvětim a pochod smrti, už známe. Na vysoké škole se ve dvacátých letech seznámila s kolegou Jaromírem Šámalem, později s ním uzavřela manželství a narodily se jim děti Jiří (1933) a Alena (1937).

RNDr. Jaromír Šámal, narozen v roce 1900, zoolog, entomolog a hydrobiolog, od poloviny třicátých let profesor zoologie na ČVUT v Praze. Odborný zájem a nejvíce svých publikací věnoval zvláštní skupině vodního hmyzu (pošvatkám a jepicím). Jeho kolega Václav Breindl o něm po válce prohlásil: *„Široce orientovaný vědec, jemný, krajně taktní, pozorný, typ gentlemana.“* Jaromír byl silně ovlivněn postoji svého otce JUDr. Přemysla Šámala, výrazného muže první republiky, jednoho z ústředních organizátorů protirakouského odboje, posléze věrného kancléře prezidenta Masaryka a poté i Beneše a po okupaci čelného představitele domácí protinacistické rezistence ve skupině Politické ústředí. Na konci ledna 1940 byl Přemysl Šámal zatčen Gestapem, tvrdě vyslýchán, poté převezen do Berlína, kde nakonec v předjaří 1941 zemřel na selhání ledvin, ale především na totální vyčerpání a následky věznění.

Miladin otec, MUDr. Jindřich Cebe, narozen v roce 1870, působil od roku 1904 jako obvodní lékař a vyhlášený porodník v Mníšku pod Brdy a okolí. Vášnivý sokol, pomolog a mariášník. Dobrý zpěvák s pověstným sytým barytonem. O Velikonocích pravidelně zpíval v místním kostele part Krista. V mládí šermíř a ještě jako starý pán na zahradě občas v šermířském postoji holí naznačoval a volal: *„V střeh… kvarta… kvinta… kontra! Výpad!“*

Jeho manželka Antonie Cebeová, narozena v roce 1874, absolventka Dívčího učitelského ústavu v Praze, učila v Praze na Smíchově a v Košířích. Za Jindřicha Cebea se provdala v roce 1900. V Mníšku iniciovala vznik spolku Ochrana matek a dětí, jakési mateřské školky. A spoluzaložila Okrašlovací spolek, s nímž

Miladini rodiče Antonie a Jindřich Cebeovi v Mníšku pod Brdy. Svatební portrét novomanželů Milady a Jaromíra Šámalových, 1928. (2x foto: Archiv NM)

Audience rumunského (?) diplomata na Pražském hradě, zprava Přemysl Šámal, Edvard Beneš, ? a Kamil Krofta, 1936. Milada Šámalová se svými dětmi Jiřím a Alenou, 1939. (2x foto: Archiv NM)

organizovala plesy, zábavy a společenské večery.

CEBE-HABERSKÝ

Jejich syn a Miladin bratr JUDr. Jaroslav Cebe-Haberský, narozen v roce 1901, právník a žurnalista. Příjmení Haberský nejdříve používal jako krycí jméno v odboji (dle svého rodiště, městyse na Vysočině) a později je přijal za vlastní. Národohospodářskými články přispíval do časopisů *Hospodářská politika*, *Demokratický střed* a *Masarykův lid*. Excelentně se naučil anglicky, působil v Československém sdružení pro Společnost národů, Americkém ústavu, Československém obchodním a průmyslovém klubu a pražské YMCA.

Na začátku okupace se zapojil do domácí protinacistické rezistence – patřil k vedoucím aktivistům Politického ústředí a nejbližším spolupracovníkům svého příbuzného, Přemysla Šámala. Otec čtyř dětí byl zatčen Gestapem 6. ledna 1940, když se chystal s manželkou Otlou autobusem do Mníšku. Přes Pankrác a Drážďany byl transportován do berlínských věznic Moabit a Plötzensee. Odsoudili ho k trestu smrti. Trest mu byl následně změněn formou milosti na patnáct let káznice.

JAROMÍROVA SMRT

Také Miladin manžel Jaromír Šámal byl zapojen do odbojových struktur. Po atentátu na zastupujícího říšského protektora SS-Obergruppenführera Reinharda Heydricha,

v čase druhého stanného práva, byl ve čtvrtek ráno 4. června 1942 zatčen v Mníšku při cestě z pošty příslušníky pražského Gestapa. Manželka Milada poslouchala druhý den večer s rodiči v Mníšku rádio a tam slyšela rozhlasové hlášení – Jaromírovo jméno zaznělo v seznamu zastřelených na kobyliské střelnici. Příliš šílená zpráva, aby tomu uvěřila.

STANNÉ PRÁVO, TMA VŠUDE. KDE JSOU DĚTI?

Její matka Antonie Cebeová si o pár dní později do sešitu inkoustovým perem napsala: *„Vidím Mílu zdrcenou a přeci tak silnou, vidím ji v zahradě ten večer opřenou o lípu, postavu tmavou, vtělený stín zármutku – bylo už 12 hodin v noci, odešla spát ledová, bez slz. Slova pronesená byla stručná: ‚Bože, nemohli se snad dívat na to naše štěstí!' Poté prohlásila: ‚Snad nebyla jsem na něho nevlídná, když tolik útěchy potřeboval.' Nespala celou noc a já s ní. Pak odjela s dětmi* [zpět] *do Prahy, dvanáctiletý Jiřík ještě postonával, ležel v postýlce s anginou, a Mína šla si ve středu 10. června dopoledne na gestapo pro památky po Járovi; šla si pro památky a už se nevrátila. Odpoledne v 5 hodin přijelo k nim do bytu auto – muž a žena, služebná Karla děti oblékla, a ač Jiřík ležel nemocen, odvezli je pryč. Karla mi telefonovala a já dostala zprávu až o šesté večerní. Ve vteřině jsem doběhla domů, oblékla se a o sedmé hodině už mě přivezl autem* [soused] *Macourek do Prahy. Karla mi vše pověděla, že děti byly vzorné, nechaly se obléknout, pětiletá Alenka k té paní nechtěla, ale když jí řekla, že jedou k mamince, tak si dala říci, Jiřík jen že povídal: ‚Kam nás povedou?' Co teď mám dělat? Byla jsem opravdu jak šílená, co si počít, kam jít? Karle bylo řečeno, že je odpovědna za vše v bytě, že s ničím se nesmí hnout. Což to je mi úplně lhostejné; teď musíme zachránit děti, děti a Mílu. Stanné právo, na ulicích se dlouho nezdržovat, tma všude, a já pěšky, aniž co vnímám.* […] *Plna strachu a úzkosti jsem šla na gestapo, kde mi řekli, že je v Terezíně. Teď jsem jezdila z Mníšku do Prahy, běhala a sháněla a všude o radu prosila. Když už to čtvrtou neděli bylo, zašla jsem do kanceláře prezidenta Háchy, tam napsala žádost a předala k vyřízení. Ale ráno v půl sedmé 7. července mě čekala velká rána. Děti odvezeny s ošetřovatelkou a německým vojákem neznámo kam. Co teď? Znovu jsem běžela do Bredovské na gestapo. Tam mi bylo stručně sděleno, že o dětech vůbec nic nevědí. Vyletěla jsem na ulici a jen v duchu volala, kde jsou, kde jen jsou?"*

Antonie Cebeová i se svým mužem zoufale hledají vnoučata, Jiřího a Alenku, po celé Praze. Vyptávají se po nemocnicích, po dětských domovech, zapojují do pátrání známé, intervenují u vysoce postavených protektorátních úředníků, na policejním ředitelství i u státního prezidenta Háchy. Paní Cebeová mu píše naléhavý dopis. Prezidentská kancelář se ve druhé polovině roku i v roce následujícím několikrát pokusí intervenovat u německého státního ministra pro Čechy a Moravu SS-Obergruppenführera Karla Hermanna Franka ve věci dětí Šámalových. Výsledek? Dvě lapidární věty v dokumentech prezidentské kanceláře z roku 1943: *„Podle výsledku rozmluvy p. přednosty prezidentské kanceláře s p. Dr. SS-Standartenführerem Robertem Giesem, tajemníkem pana státního ministra, 23. I. 43 není v toho času možnost nic dalšího podniknout. Prozatím."* A o necelý rok později: *„Pan kab*[inetní] *šéf upozornil na tuto věc znovu p. Dr. Giese 13. XII. 43. Bylo sděleno, že toho času nelze vyhověti."*

ABY NEBYLI VYCHOVÁNI JAKO NEPŘÁTELÉ

Než tímto způsobem odpověděl SS-Obergruppenführer Frank přes svého tajemníka státnímu prezidentu Háchovi, vyžádal si v dubnu 1943 u pražského Gestapa zprávu o případu Šámalových. Z ní je zcela patrné, jak Gestapo postupovalo při likvidaci celé rodiny: *„V roce 1941 byl Šámal podezřelý, že byl ve spojení s profesorem Jaroslavem Štorkánem z Prahy, který byl v roce 1942 zatčen pro vydávání ilegálních letáků. Byl proto v průběhu stanného práva v roce 1942 po zavraždění říšského protektora SS-Obergruppenführera Heydricha zatčen jako destruktivní příslušník inteligence a předveden před stanný soud, který ho 5. 6. 1942 odsoudil k smrti. Rozsudek byl téhož dne vykonán. V této souvislosti následovalo 10. 6. 1942 zatčení jeho manželky dr. Milady Šámalové, neboť se muselo důvodně předpokládat, že měla podíl na říši nepřátelském jednání svého bratra a svého manžela, takže musela být počítána ke kroužku destruktivní inteligence. Byla odeslána do koncentračního tábora. Její propuštění před koncem války je vyloučeno. Jiří a Alena, její obě děti, zůstaly bez rodičů a muselo být zabráněno tomu, aby nebyly ostatními příslušníky rodiny vychovávány jako nepřátelé státu. Děti byly proto z rozhodnutí SS-Obersturmführera Ferdinanda Fischera z úřadu říšského komisaře pro upevnění němectví v Čechách a na Moravě, Rasového a osídlovacího hlavního úřadu, pobočka pro Čechy a Moravu, předány k dalšímu řízení. Pokud je známo, nalézají se děti ve výchovném ústavě."*

ZA VENKOVSKOU BABKU

Paní Cebeová je nezlomná, po dětech dál pátrá na vlastní pěst. Dozví se, že jsou údajně v Kyjově na Moravě. Chce se tam hned vypravit, jenže druhý den je zpráva dementována. Jindy kdosi hlásí, že je viděl v Rakovníku, ale informace se nepotvrdí. Další směr pátrání – děti prý jsou v zámečku na Jenerálce, který nacisté po atentátu na Reinharda Heydricha přeměnili na dětský domov pro bezmála padesát dětí, jejichž rodiče byli popraveni nebo skončili v německých koncentračních táborech. Přestrojí se tedy za venkovskou babku, na hlavu uváže šátek, shrbeně se šourá kolem Jenerálky, předstírá, že trhá trávu pro králíky, po několik dní se tam v přestrojení vrací, leč bezvýsledně. Bude se to opakovat nesčíslněkrát – naděje vždy rychle pohasne a přichází zklamání a dlouhá deprese. Uvědomění si zoufalé situace – dcera

Fotografie Jiřího a Aleny Šámalových, poslaná v roce 1944 do Mníšku (foto: Archiv NM)

v koncentračním táboře, syn odsouzen v Německu k trestu smrti, zeť zastřelen, vnoučata neznámo kde.

Milada se ozve na podzim z Terezína krátkým lístkem. Ptá se na děti, zda jsou zdravé, zda Jiří chodí do školy a Alenka nezlobí. *„Maminko, ať se teple oblékají, opatrujte je prosím, jsou to naše jediné poklady.“* A v dalším lístku prosí, zda by jí Jiří mohl napsat řádeček. A ptá se, proč se děti nepodepisují. Paní Cebeová řeší veliké dilema. Napsat dceři, která prožívá těžké dny v táboře, ztratila manžela i domov, krutou pravdu, že děti nejsou u nich v Mníšku, ale neznámo kde? Možné a pravděpodobné je i to, že už nežijí. Anebo má zalhat a tvrdit opak? Sama si o svém vnitřním sváru zapíše: *„Povědět jí tu hroznou pravdu, že o dětech nevím, jistě by to neunesla a zhroutila se duševně. Proto jsem vzala Jiříkův sešit a chtěla jsem napodobit jeho dětský podpis, ale když jsem k tomu došla, začaly se mi chvět ruce a nedokázala jsem to.“* Váhá, představuje si, co by děti tak dělaly, a do dopisu napíše: *„Moje Miluško, píši Ti trochu později večer, když už šly děti spát. Jiří jako obvykle chvíli četl Babičku a Alenka zpívala a říkala říkačky z obrázkové knížky. Otec je v hostinci. Občas je hrozně hezké být sama a myslet na ty, které máme rádi – a to jsi Ty. Když něco podnikáme s dětmi, říkáme, kdyby to tak viděla máma, chtějí nám pomáhat a rozesmát nás.“*

FLEGMÓNA V OSVĚTIMSKÉM MOČÁLE

Milada Šámalová je 19. října 1942 z Terezína deportována do Osvětimi-Birkenau. Později bude vyprávět: *„Byla jsem hned ubytovaná na bloku 7 a pracovala v komandu Aussenarbeit, nosily jsme trámy a prkna na stavby. Někdy koncem října či začátkem listopadu bylo sestavováno komando na Budy. Nic jsem o Budech nevěděla, říkalo se, že se tam pracuje na polích a na bloku že má každá vězeňkyně svůj slamník. Fyzické práce jsem se nebála – v polích jsme pracovaly už v Terezíně, a pomyšlení, že snad se budu moci třeba denně umýt v nějakém potoce, a hlavně představa toho vlastního nezavšiveného slamníku se mi zdály – po zapáchajících a přeplněných kójích na sedmičce tak nádherné, že jsem se zařazení do Bud nijak nebránila a skoro se těšila. Teprve, když už jsme stály před branou připraveny k odchodu, míjela nás děvčata, která se, nemocná, vracela z Bud, a volala na mne Lída Hoblíková: ‚Nechoďte tam, je to peklo!‘ Ale už se nedalo nic dělat. Šlo nás malé komando, asi tak čtyřicet žen, většinou Polky, hlavně ženy z nejmladších transportů, dosud zdravé a silné. V Budech prý nikdo déle nevydržel než tři neděle. Byly jsme ubytovány v jednom ze dvou dřevěných bloků, ve kterém se ani netopilo, ani nesvítilo. Byl poloprázdný, pryčny byly, myslím, jen ve dvou patrech nad sebou, slamníky byly položeny napříč vždy 2–3 vedle sebe, takže místa bylo skutečně dost. Iluse o mytí se však brzy rozplynula: na dvoře byla sice studna, ale přístup k ní, nebo dokonce mytí, bylo přísně zakázáno a trestáno bytím. Pracovaly jsme hlavně v bahně a močálech a byly zase přísně hlídány a bity. Přidělili mě do komanda, které v močálech stavělo jakýsi násep. Cesta k pracovišti trvala asi ½ až ¾ hodiny a práce byla velmi těžká – musely jsme po úzkých kolejnicích strkat železné lóry k pískovně, nakládat je pískem a vozit na násep, na který se pak kladly velké kusy drnů a udusávaly těžkými palicemi, které jsme sotva pozvedly. Bořily jsme se po kotníky do bláta, klouzaly, ztrácely dřeváky a padaly. Každý pád a ztráta dřeváku byla zase trestána bitím dřevěnými oloupanými klacky, které měly dozorkyně i Anweiserky* (vedoucí pracovní skupiny z řad vězeňkyň, ekvivalent kápa v mužských táborech – pozn. autora). *Lóry se někdy na svahu prudce rozjížděly, nedaly se zadržet – nebyly brzdy – a často se i převracely. Docházelo proto často k úrazům. Také mně, někdy počátkem prosince, přišla pravá noha mezi nárazníky dvou lor a z těžkého poranění se pak vyvinula flegmona pravého bérce. Několikrát jsem se při apelu na Budech s tímto zraněním hlásila a vždycky byla bitím zahnána. Konečně jednou po několika dnech jsem šla – bylo mi už vše jedno – přímo za Oberaufseherkou* (vrchní dozorkyně – pozn. autora) *a hlásila jí, že mne Aufseherka* (dozorkyně – pozn. autora) *nechce pustit na revír. Oberau prohlásila, že mi dá změřit teplotu, a nebudu-li mít přes 39 horečky, že mě utlučou. Ale měla jsem, a tak mne převezli na revír do Birkenau.“*

TYFUS

K těžké hnisavé flegmóně se připojí tyfus. Smrtelná kombinace, i kdyby Milada nebyla ve vyhlazovacím táboře. Pomůže jí dávná sokolská odolnost a vnitřní síla. A má taky štěstí. Dost brzy si pajdající vězeňkyně všimne příslušnice SS, lágrová lékařka a štěkne na ni: *„Co to tam máš na hnátě?“* Míla rozbalí špinavé hadry a ukáže zmodralou oteklou nohu. Za to se posílá rovnou na smrt. Němka chvíli váhá, pak vezme skalpel a bez umrtvení vede rychle dva hluboké paralelní řezy po obou stranách zranění. Míla bolestí omdlí. Hnis ale vyteče a rána se jakž takž zahojí. Přečká i tyfus.

Když se jí konečně podaří trochu se vzchopit po zdravotní stránce, napíše domů do Mníšku obyčejnou tužkou na oficiální korespondenční lístek z vyhlazovacího tábora. Německy, aby prošel cenzurou. Je napsán 25. října 1942 a orazítkován poštovním úřadem Auschwitz až 3. prosince. *„Moji nejmilejší, víte, kde teď jsem. Už nemám jméno a je ze mne jen číslo, a jak sami můžete vidět, skoro jsem zapomněla psát. Ale jsem zdravá a jen prosím, zda-li mi můžete poslat peníze – 20 marek, protože se tady dá leccos koupit. Jinak nic nepotřebuji. V myšlenkách jsem stále u vás doma. Teď jsem na ošetřovně s nemocnou nohou, ale doufám, že brzy budu v pořádku a najdu svůj klid. Všechny vás moc objímám. Jste můj celý život. Vaše Míla.“*

F. K. L. Auschwitz

Folgende Anordnungen sind beim Schriftverkehr mit Häftlingen zu beachten:

1.) Jeder Schutzhäftling darf im Monat zweimal von seinen Angehörigen Post empfangen und an sie absenden. Die Briefe an die Häftlinge müssen gut lesbar mit Tinte geschrieben sein und dürfen nur zwei Seiten je 15 Zeilen enthalten. Briefumschläge müssen ungefüttert sein. In einen Brief darf nur 1 Briefmarke à 12 Pf. oder 6 Pf. beigelegt werden. Alles Andere ist verboten. Postkarten haben 10 Zeilen. Lichtbilder dürfen als Post nicht verwendet werden.

2.) Geldsendungen sind nur durch Postanweisung gestattet.

3.) Es ist darauf zu achten, dass bei Geld oder Postsendungen die genaue Adresse, bestehend aus: Name, Geburtsdatum, und Häftlings - Nummer, auf die Sendungen zu schreiben ist. Wenn die Adresse fehlerhaft ist, geht die Post an den Absender zurück oder wird vernichtet.

4.) Zeitungen sind gestattet, dürfen aber nur durch die Poststelle des KL. Auschwitz bestellt werden.

5.) Pakete dürfen nicht geschickt werden, da die Häftlinge im Lager alles kaufen können.

6.) Entlassungsgesuche aus der Schutzhaft an die Lagerleitung sind zwecklos.

7.) Sprecherlaubnis und Besuche von Häftlingen im Konzentrationslager sind grundsätzlich nicht gestattet.

Der Lagerkommandant.

Absender:
Name: Milada Šámal
geboren am: 11.1.1920
Häft.-Nr. 22789
Meine Anschrift:

Postkarte
AUSCHWITZ (OBERSCHLESIEN) 2
03.12.42-12
a
12 12 DEUTSCHES REICH

Herrn
Dr. Jindřich Cebe
Mnišek bei Prag
Bez. Prahen-Mühner

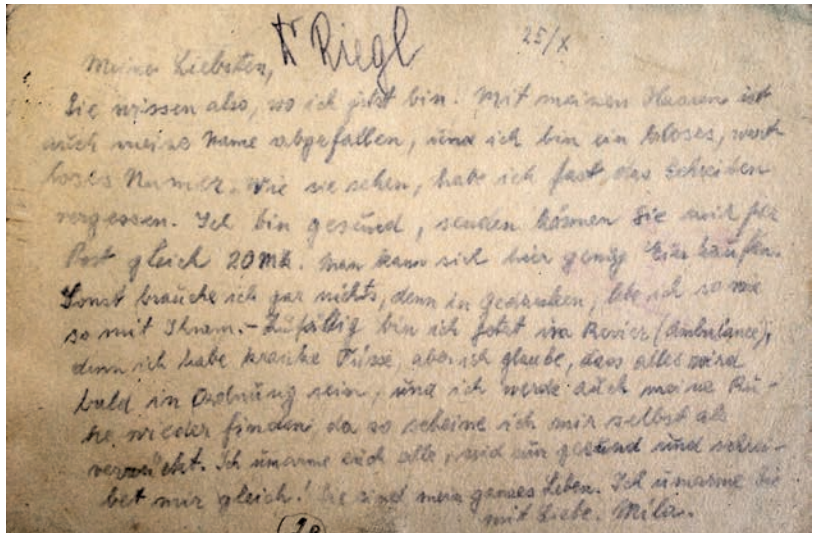
Meine Liebsten, Fr Riegl 25/X

Sie wissen also, wo ich jetzt bin. Mit meinem Namen ist auch mein Name abgefallen, und ich bin ein bloses, weiteres Nummer. Wie sie sehen, habe ich fast das Schreiben vergessen. Ich bin gesund, sonden können Sie mir per Post gleich 20 Mk. Man kann sich hier genug für kaufen. Sonst brauche ich gar nichts, denn in Gedanken, bin ich so wie so mit Ihnen. – Zufällig bin ich jetzt im Revier (Ambulance), denn ich habe kranke Füsse, aber ich glaube, dass alles wird bald in Ordnung sein, und ich werde auch meine Füsse wieder finden da so scheine ich mir selbst als verwüscht. Ich umarme euch alle, seid nun gesund und schreibt mir gleich! Sie sind mein ganzes Leben. Ich umarme Sie mit Liebe. Míla.

Korespondenční lístek Milady Šámalové, poslaný z Osvětimi do Mníšku pod Brdy, 1942 (repro: Archiv NM)

JSEM NEUSTÁLE S VÁMI

Cebeovi posílají svým potomkům balíčky na dvě strany – synovi do berlínské věznice a dceři do Auschwitzu. Výrazně se jim uleví, když na podzim přijde zpráva, že synovi je trest smrti změněn na patnáct let. Míle poslali za poslední měsíce šestnáct balíčků s jídlem (cukr, marmeláda, sušenky, černý chléb). Dcera potvrdí příjem pouze dvou z nich. Ptá se na děti.

„Moji milovaní, včera v podvečer mi od vás přišel balíček (skvělé buchty od maminky). Velmi za ně děkuji. Tolik na vás myslím! V myšlenkách jsem neustále s vámi. Celý den si představuji, jak jsem u vás, jak jde ráno Jiřík do školy, jak si Alenka v předsíni hraje, jak jde tatínek na poštu nebo k holiči a máma běží z kuchyně na zahradu obstarat hospodářství a pak k obědu, kde se všichni společně setkáme. Pak je klid, táta pije kávu, máma leží na gauči (nebo ještě stále s Alenkou v ložnici?) a Jiřík si čte. Později jdeme na procházku a večer jsem zase s vámi. Dívám se vám do očí a cítím, jak vás mám všechny ráda.“ Paní Cebeová se přemáhá, ale nesmí pravdu vyjevit: *„Moje milovaná Milunko, děti jsou velice hodné a u nás jsou v dobrých rukou a bezpečí. Jiřík je pilný žák, učí se také na klavír a Alenka zpívá a ráda kreslí.“* Dopis odešle na adresu: Milada Šámal, Kt. Auschwitz, Häftl. n. 22789. Do svého sešitu otevřeně popíše svůj stav: *„Vždycky jsem svým dětem*

vštěpovala pravdomluvnost, nenávist ke lhaní a já to teď sama dělám, dělám to nerada, ale dělám to z lásky k dítěti, aby neklesalo. Jaké to hrozné lhaní, jaká to přetvářka, když o dětech vůbec nevím. A já jich nevidím, jak rostou, jak se mají. Opravdu nad tím přemýšlet nesmím, je to k šílenství. Jsou to moje strašné noční vidiny, které mi nedají spát… ta věčná otázka mě děsí – kde? Kde? Kde? Bože, jak se svět může v tak krátké době změnit?“

NEZNÁMÝ

Podzim roku 1943. Milada se krátkým dopisem nově ozývá z tábora v Ravensbrücku. Balíčky a lístky teď z Mnischek bei Prag budou chodit na adresu: Milada Šamal, N 22050 Block 3. Ale pak se stane něco nečekaného v celém příběhu, a možná i v protektorátních dějinách. Ve čtvrtek 25. listopadu 1943 odpoledne po třetí hodině přichází od pražského vlaku k vilce Cebeů velmi slušně oděný muž, v dlouhém zimníku, podlouhlé tváře a šedivých řídkých vlasů. Zazvoní. Mluví německy a nejdříve si povídá za zavřenými dveřmi ordinace s MUDr. Cebeem. Po chvíli volá pan doktor na manželku: *„Toničko, přichystej prosím kávu pro návštěvu.“* A představuje jí neznámého muže se slovy: *„Děti jsou u tohoto pána.“* Paní Cebeová bude později vyprávět: *„Byl to úder blesku na mou zmučenou duši, chytla jsem mu ruku a z očí se mi řinuly slzy, mluvila jsem s takovým rozechvěním a radostí, že ani nevím, kde ta němčina se u mne vzala.“*

U kávy neznámý naznačil, že je vojenský lékař a že si děti vzali z nějakého ústavu od Poznaně, protože vlastní mít nemohou. Hned si všiml starší Jirkovy fotografie, vystavené na komodě a ukázal na něj. *„Georg,“* prohlásil, *„chodí do gymnázia a jmenuje se stále Samal, to jsme dětem nevzali. Učí se středně, poněvadž neovládá ještě tak dobře základy němčiny. Je to hodný chlapec, ale někdy moc zbrklý. Učí se na piano, poněvadž i já sám doma hraji. Též zkoušíme na housle. A chtěl bych, aby se naučil v zimě lyžovat.“*

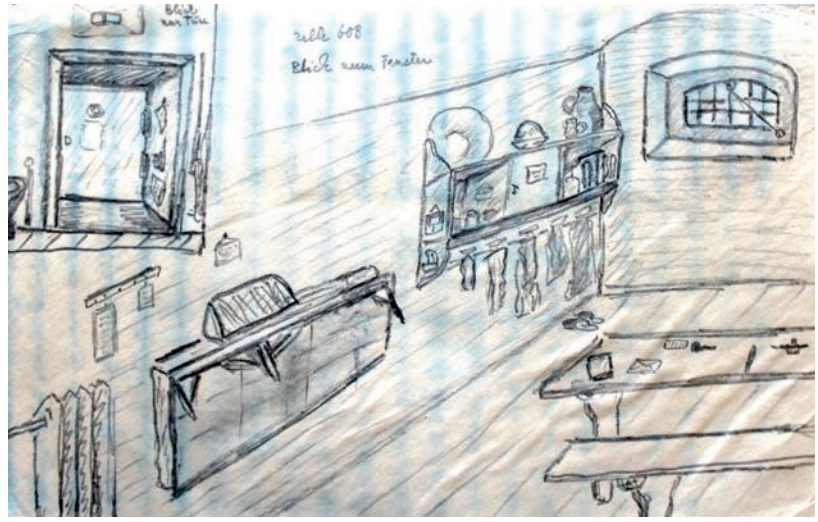

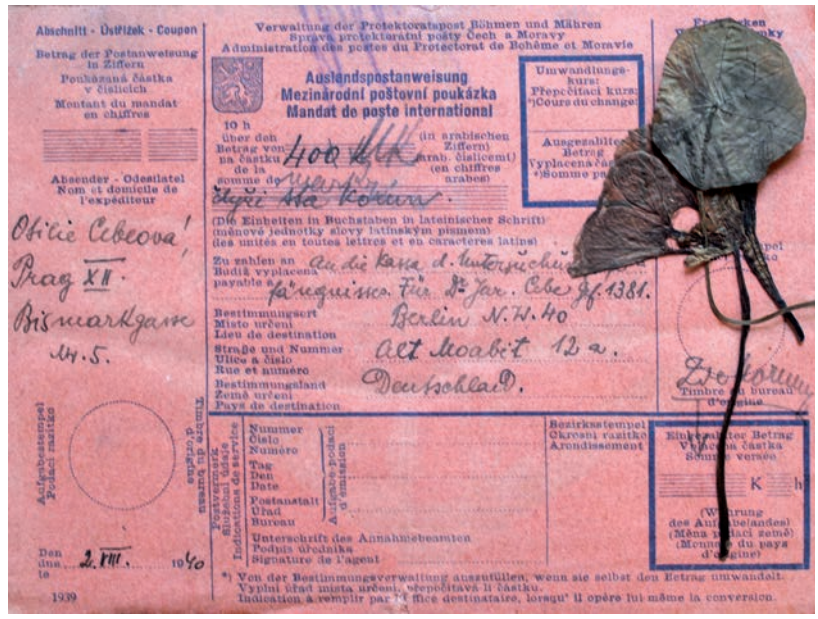
Abschnitt - Ústřižek - Coupon
Betrag der Postanweisung in Ziffern
Poukázaná částka v číslicích
Montant du mandat en chiffres
Absender - Odesílatel
Nom et domicile de l'expéditeur
Otilie Cebeová!
Prag XII.
Bismarckgasse
14.5.
Verwaltung der Protektoratspost Böhmen und Mähren
Správa protektorátní pošty Čech a Moravy
Administration des postes du Protectorat de Bohême et Moravie
Auslandspostanweisung
Mezinárodní poštovní poukázka
Mandat de poste international
10 h
über den Betrag von
na částku
de la somme de
400
(in arabischen Ziffern)
(arab. číslicemi)
(en chiffres arabes)
Umwandlungskurs:
Přepočítací kurs:
Cours du change:
Ausgezahlter Betrag
Vyplacená část
*) Somme payée
(Die Einheiten in Buchstaben in lateinischer Schrift)
(měnové jednotky slovy latinským písmem)
(les unités en toutes lettres et en caractères latins)
Zu zahlen an
Budiž vyplacena
payable à
Bestimmungsort
Místo určení
Lieu de destination
Strasse und Nummer
Ulice a číslo
Rue et numéro
Bestimmungsland
Země určení
Pays de destination
Berlin N.W.40
Alt Moabit 12a.
Deutschland.
Aufgabestempel
Podací razítko
Timbre du bureau d'origine
Nummer
Číslo
Numéro
Tag
Den
Date
Postanstalt
Úřad
Bureau
Unterschrift des Annahmebeamten
Podpis úředníka
Signature de l'agent
Bezirksstempel
Okresní razítko
Arrondissement
Einbezahlter Betrag
Vyplacená částka
Somme versée
K h
(Währung des Auszahlungsortes)
(Měna místa určení)
(Monnaie du pays d'origine)
Den
dne
le
2. VIII.
1940
1939
*) Von der Bestimmungsverwaltung auszufüllen, wenn sie selbst den Betrag umwandelt.
Vyplní úřad místa určení, přepočítává-li částku.
Indication à remplir par l'office destinataire, lorsqu'il opère lui-même la conversion.

Kresba JUDr. Jaroslava Cebe-Haberského z berlínské věznice Alt Moabit. Čtyřlístek a finanční poukázka, kterou svému manželu Jaroslavovi poslala do německého vězení manželka Otilie 2. srpna 1940. (repro: Archiv NM)

Paní Cebeová vyhrkne: *„A česky ještě děti umí? A jak vypadají? Vyrostly?“* – *„Doma vůbec česky nemluví. Nikdo by jim u nás nerozuměl. Georg má vlasy tmavokaštanové, řasy dlouhé a hodně vyrostl. Alenka chodí do první třídy a píše se Lena Samal. Ale u nás doma je Alena. Vlásky má světle kaštanové, volně visící, důlek ve tvářičce, spí s panenkou Kolombínou. Musím vám říci, že děti máme velmi rádi a jen těžko si představit, že se s nimi jednou budeme muset rozloučit. Ale zdůrazňuji, že jim jejich původ nebereme, to v žádném případě.“* Když se MUDr. Cebe zeptá na místo bydliště, neznámý muž se omluví: *„Nemohu vám zatím to jméno říci, pro dobro dětí, naše i vaše.*

Mohli by nám je vzít, a to v této době rozhodně by nebylo dobré. Mohu vám snad sdělit, že se náš domov nachází v jižním Německu, je to menší město bez vojenských objektů, tudíž chráněno od náletů… Děkuji vám za kávu, zdržel jsem se dost, musím se vlakem vrátit do Prahy a přes Vídeň, kde je lepší spojení, pojedu do Německa. Mohu si u vás ještě odskočit?"

Paní Cebeová pošle po neznámém Němci Aleně panenku, kterou vyrobila Míla v Terezíně, a Jirkovi kapesníček s vyšitým věnováním. Němec se zarazí a táže se, cože je na kapesníku vyšito. *„Jiříčkovi 1942."* Nejdřív zaváhá, zda to má vzít. Vzápětí prohlásí: *„Řeknu mu, že jsem to koupil a že tam bylo jeho jméno."* Poté se rozloučí a odejde na nádraží. Manželé Cebeovi se obejmou. *„Táto, mohu tomu všemu vůbec věřit? Není to klam?"* Po roce a půl konečně vědí, že vnoučata jsou naživu. A u koho a přibližně i kde. Je jim zcela zřejmé, že od toho neznámého muže to byla odvaha a riskantní podnik, přijet je informovat. Žádného nacistu v něm neviděli, pouze kultivovaného muže, který byl, jak si ho MUDr. Cebe nenápadně otestoval, jistě lékař. V noci si paní Cebeová uvědomí, že když onen neznámý odešel na toaletu, nechal na židli sako a nápadně dlouho se nevracel. Možná tím chtěl naznačit, aby si prohlédli v jeho saku zastrčené doklady a zjistili tak adresu. Co když tím promarnili jedinou šanci?! Do rána už neusne, tolik otázek, radost se střídá s vtíravým pocitem promarněné příležitosti.

OBÁLKA – RADOST

Prvního září 1944 ráno přináší pošťák Cebeům do Mníšku obyčejný dopis s razítkem pražské pošty. Zatím ještě netuší, že jde skoro o relikvii. Teprve před polednem paní Antonie otevře dopisní obálku a z ní na zem vypadne společná fotografie Alenky a Jiřího. Paní Cebeová je z toho setkání s tvářemi dětí tak rozrušená, že se jí začnou klepat ruce a není schopná uvařit oběd. A když z návštěvy pacienta přijde její manžel, domem se nesou radostné výkřiky. Společně celé odpoledne snímek porovnávají se staršími fotkami dětí, říkají si, že Alenka zvážněla, má nový účes a copánky, ale oči stále stejné po mamince a z kloučka se stal pěkný hoch. Antonie Cebeová s fotkou uléhá a druhý den se s ní rozjede po všech příbuzných, kteří s ní její strádání sdílejí už skoro třetí rok, aby jim dvojportrét ukázala. I podle oblečení a výrazu tváří Cebeovi poznávají, že děti žijí v dobré rodině, i když je to v Říši. Konečně může Antonie Míle, tentokrát do koncentráku v Oranienburgu, poslat fotografii dětí. A synovi Járovi, který byl z Prahy převezen do věznice v Ambergu, píše poprvé česky. Snad se vše v dobré obrátí, Němci prohrávají válku a chvíle shledání je takřka na dosah.

Manželé Elsbeth a Georg Weissovi s Jiřím a Alenou, Weinheim 1944 (foto: Archiv NM)

PO LETECH PRVNÍ PIVO S JÁROU

Předjaří a jaro roku 1945. Očekávání, vyhlížení, poslouchání rozhlasu, každý den je plný událostí a nových nadějí. Mníškem nejdříve ustupují němečtí civilisté, následně kolony německých vojáků. A nakonec na silnici Cebeovi uvidí zaprášené vojáky Rudé armády. Dostávají také krátkou zprávu od syna Jaroslava, že byli v Ambergu osvobozeni americkou armádou a on že se tam pro znalost jazyků stal nezbytným spolupracovníkem amerických vojáků, hlavním poradcem vojenského velitelství na místní radnici. Od Míly žádné zprávy už několik týdnů nepřicházejí. Konečně v sobotu 19. května 1945 zastavuje před vilkou č. 333 v Mníšku americké vojenské auto a z něj vystupuje Jára. Z Ambergu přijel přes Plzeň domů. *„Chytila jsem ho a dlouze a dlouho v náručí ho držela,"* bude paní Cebeová o chvíli setkání později vyprávět svým příbuzným. Jaroslava doprovází svým šedým autem s rudou hvězdou major Rudé armády Koněv, vzdálený příbuzný maršála Koněva. Když se oba u Cebeů najedí, prohlásí Koněv, že se pojede podívat na zdejší sovětské velitelství, a požádá je o benzin. Doktor Cebe se ochotně nabídne, že mu velitelství ukáže, a odjede s ním. Jára začne vybalovat cigarety, cukr, americké konzervy, teplý prošívaný kabátek, který pro matku přivezl. Vypráví jí o posledních dnech války a popravách ve vězení i o tom, jak se

během chvíle stal z vězně ředitelem věznice a organizoval stravování pro stovky lidí, repatriace vězňů do rozličných zemí Evropy a pomáhal identifikovat německé dozorce. Zůstal v amberském kriminále jako poslední, jako kapitán na vězeňské lodi. *„Čas nám rychle ubíhal při povídání a při prvním zase napití se piva z Ambergu. Slib jsem dodržela, že po celý čas, což bylo přes 5 let, se piva nenapiji, teprve až se Jára vrátí.“* Matka se synem si vyprávějí až do třetí ranní a čekají na otce, který se s Koněvem dosud nevrátil. Jára po cestě dlouhé 260 kilometrů usíná v křesle. Ani ráno se návratu otce nedočkají. Jára nemá stání, a proto rychle vyráží za manželkou Otlou a dětmi do Prahy. Jenže při výjezdu z Mníšku, za prudkého lijáku, ho z cesty smete sovětské nákladní auto. Nehodu se štěstím přežije. Kůň rozmlácené auto dotáhne k Cebeům. Járovi až na pár odřenin nic není, a tak si půjčuje vůz z místního národního výboru a uhání ku Praze. Doktor Cebe a major Koněv se ukážou až další den. Vysvětlují, že je Sověti považovali za německé špiony přestrojené za vojáky, zatkli je a věznili. Museli dlouze dokazovat, že je vše jinak.

TELEFON VE 4 HODINY RÁNO

Teď ještě aby se vrátila živá Míla a obě děti. Cebeovi by po letech strádání mohli shodit z ramen přetěžké břemeno, které trpělivě nesou. Časně ráno 1. června, hned po příjezdu do Prahy, zavolá Míla bratrovi Járovi. Její první otázka se týká dětí. *„Jak se mají? Jsou u našich?“* Nemá nejmenší tušení, že byly zavlečeny Gestapem neznámo kam. Ve sluchátku nastane dlouhé mlčení. Pak zoufale hlesne: *„Vím, že jsou mrtvé, zabili je. Neříkej mi to!“* Bratr se ji snaží uklidnit: *„Mílo, proboha, to ne, jsem si jistý, že jsou naživu, měj trpělivost, udělám cokoliv, co je v lidských silách. Policie, četnictvo, armáda, americká zpravodajská služba, všichni už o tom vědí, prezident se denně vyptává na vyšetřování.“* Míla pokračuje autobusem do Mníšku.

Elsbeth Weissová s Jiřím na výletě, 1944 (foto: Archiv NM)

PÁTRÁNÍ

Je vydán policejní oběžník s názvem *Důležité pátrání*, fotografií dětí a výzvou: *„V roce 1942 byl zatčen Dr. Jaromír Šámal, syn zemřelého kancléře Šámala se svojí ženou Miladou roz. Cebeovou. Jejich děti Alena, nar. 5. 3. 1937 v Praze, a Jiří, nar. 23. 3. 1933 v Praze, byly dne 7. 7. 1942 bývalými německými úřady neznámo kam zavlečeny a pátrání po nich zůstalo dosud bez výsledků. Není vyloučeno, že děti byly vzhledem k jejich stáří umístěny v některém dětském táboře pro býv. Hitlerjugend nebo v charitativním ústavě pod německou správou nebo pod. Budiž v podobných ústavech zavedeno ihned obezřetné pátrání, jednak podle jmen dětí, jednak pomocí fotografie dětí. Kladný výsledek sdělte telefonicky pol. řed. V Praze, odd. K II/1, klapka 322.“*

Míla je od návratu vnitřně zlomená a skleslá. Jako by ji někdo palicí praštil do hlavy. *„Její duše není s námi,“* všímá si její matka. Celé ty koncentráčnické roky byla statečná, její přátelé ji nikdy neviděli slzet nebo vzlykat. Jedině v noci na slaměném pytli, špinavém a plném štěnic, si o samotě tiše poplakala. V Praze v jejich bytě v Uralské ulici bydlí někdo cizí. Ani nábytek není původní. Žije zatím dočasně v Mníšku u rodičů a v Praze u příbuzných. Bytem se zatím nezabývá, podstatné jsou děti. Chodí každý den za bratrem, který vede Komisi pro zjišťování válečných zločinů. Vyptává se, jak pokračuje pátrání. Jára jí ukazuje různá hlášení a výzvy začínající: *„Žádáme všechny četnické a policejní stanice, národní výbory, zvláště vojáky, úřady a profesory a učitele nastupující do pohraničí…“* Stále nic. Míla zkoumá fotografii dětí a všímá si, že na druhé straně je něco vymazaného. Obrací se na Járu: *„Vypadá to, jako by tam bylo napsáno nějaké jméno města, Altstadt, Altberg, Althrück… nedalo by se s tím něco dělat? V Sasku blízko našich hranic je Altenberg.“* Ani tato stopa nepřináší kýžený výsledek.

Pražská policie dál sleduje řadu stop a neověřených svědectví, hledá mezi tisíci návštěvníky v knihách hotelových hostů z podzimu 1943, kdy tajemný německý návštěvník přinesl Cebeovým zprávu o dětech. Vše bez výsledku. Do hledání se zapojují přátelé, pátrají na všech možných místech,

kam by mohly být děti zavlečeny. Nikde nic, bez výsledků. Miladin psychický stav se den ode dne zhoršuje. Už nevěří ani rodičům, ani bratrovi. Píše mu: *„Nezlob se prosím, že tě stále nějak mořím, vím, že máš tolik práce, ale vždy se něco objeví, nebo slyší a člověk si říká, co kdyby…“*

DOPIS, KTERÝ NEDOŠEL VČAS

V útulně zařízeném pokoji s klavírem v domku v německém Weinheimu usedá k dopisnímu papíru MUDr. Georg Weiss se svou manželkou Elsbeth a píší dopis:

„31. máje 1945
Dr. med. Cebe
Mníšek 30 km jižně od Prahy
na levém břehu Vltavy
na cestě mezi Prahou a Dobříší

Drahý pane,

ačkoliv zažíváme těžké časy, jsme rádi, že máme možnost vám oznámit, že vaše vnoučata Jiří a Alena se mají dobře a jsou zdrávy a šťastny. Během mé poslední návštěvy jsem vám nemohl říci, že žijí ve Weinheimu (Bergstrasse) v blízkosti Heidelbergu. Boj se sice odehrával ve vzduchu i na zemi, ale americká okupace naštěstí ušetřila toto město více než ostatní. Děti zde vedly poměrně klidný život. Brzy si zvykly na novou situaci, i proto, že naši známí a přátelé se k nim vždy chovali s láskou a péčí, a my jsme je vychovávali jako vlastní.

Samozřejmě jsme nikdy před nimi nezamlčovali jejich minulost a doufali jsme, že šťastný návrat Vaší dcery domů je pomůže vrátit tomu, komu patří. Jiří, kterému tu říkají Georg, je žákem reálného gymnázia. Alena chodí do obecné školy. Dostalo se jim vzdělání, které odpovídá jejich věku a sociálnímu postavení. Také měly soukromé lekce, jak jim to čas dovoloval. Jsou inteligentní a zajímají se o spousty věcí. Georg se učil anglicky a kromě lekcí má teď také šanci naučit se tento jazyk přímo v ulicích od vojáků US Army. Alena také umí trochu anglicky. Děti poněkud zapomněly jazyk své vlasti, protože si rychle zvykly na němčinu.

Co se týče hudby, oba preferují housle, nástroj je oblíben jak ve vašem domě, tak i v našem. Oba se na ně naučili hrát, Georg se před tím učil základům hraní na piano. Oba jsme byli velice potěšeni jejich hudebním talentem a bude nám velice líto, až odejdou.

Já sám jsem se vrátil teprve před dvěma týdny po pětileté vojenské službě jako lékař a nyní jsem se opět ujal civilní lékařské služby. Po celou dobu visela starost o vzdělávání a výchovu dětí na mé ženě. Oba bychom si velmi přáli Vám děti osobně předat, tedy buď Vám, nebo přímo Vaší dceři. A to ve chvíli, kdy nastane čas jejich odchodu, protože toto není možné uskutečnit prostřednictvím dopisů nebo za pomoci cizích lidí. Především by to bylo v zájmu samotných dětí, které jsme doteď obratně chránili mimo dosah úřadů a komisí.

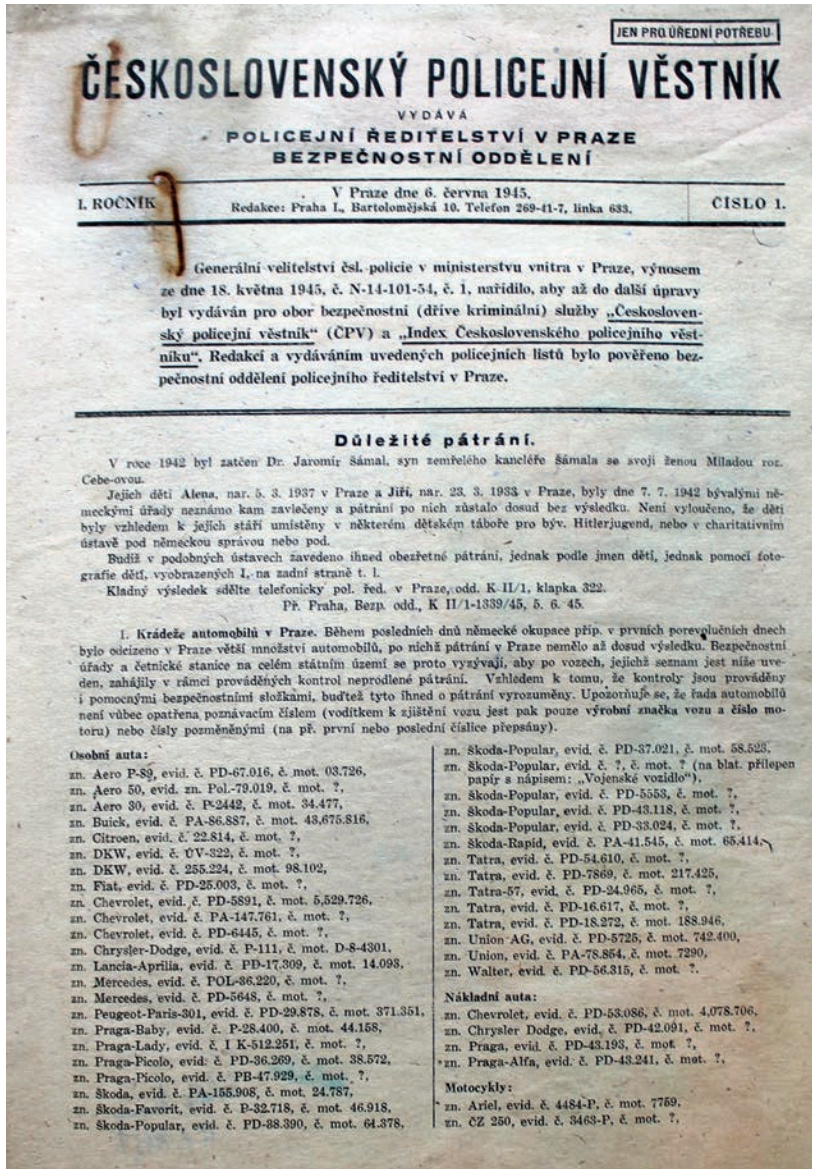

JEN PRO ÚŘEDNÍ POTŘEBU

ČESKOSLOVENSKÝ POLICEJNÍ VĚSTNÍK

VYDÁVÁ
POLICEJNÍ ŘEDITELSTVÍ V PRAZE
BEZPEČNOSTNÍ ODDĚLENÍ

I. ROČNÍK | V Praze dne 6. června 1945. Redakce: Praha I., Bartolomějská 10. Telefon 269-41-7, linka 633. | ČÍSLO 1.

Generální velitelství čsl. policie v ministerstvu vnitra v Praze, výnosem ze dne 18. května 1945, č. N-14-101-54, č. 1, nařídilo, aby až do další úpravy byl vydáván pro obor bezpečnostní (dříve kriminální) služby „Československý policejní věstník“ (ČPV) a „Index Československého policejního věstníku“. Redakcí a vydáváním uvedených policejních listů bylo pověřeno bezpečnostní oddělení policejního ředitelství v Praze.

Důležité pátrání.

V roce 1942 byl zatčen Dr. Jaromír Šámal, syn zemřelého kancléře Šámala se svojí ženou Miladou roz. Cebe-ovou.

Jejich děti Alena, nar. 5. 3. 1937 v Praze a Jiří, nar. 23. 3. 1933 v Praze, byly dne 7. 7. 1942 bývalými německými úřady neznámo kam zavlečeny a pátrání po nich zůstalo dosud bez výsledku. Není vyloučeno, že děti byly vzhledem k jejich stáří umístěny v některém dětském táboře pro býv. Hitlerjugend, nebo v charitativním ústavě pod německou správou nebo pod.

Budiž v podobných ústavech zavedeno ihned bezbřetné pátrání, jednak podle jmen dětí, jednak pomocí fotografie dětí, vyobrazených I. na zadní straně t. l.

Kladný výsledek sdělte telefonicky pol. řed. v Praze, odd. K-II/1, klapka 322.

Př. Praha, Bezp. odd., K II/1-1339/45, 5. 6. 45.

1. **Krádeže automobilů v Praze.** Během posledních dnů německé okupace příp. v prvních porevolučních dnech bylo odcizeno v Praze větší množství automobilů, po nichž pátrání v Praze nemělo až dosud výsledku. Bezpečnostní úřady a četnické stanice na celém státním území se proto vyzývají, aby po vozech, jejichž seznam jest níže uveden, zahájily v rámci prováděných kontrol neprodlené pátrání. Vzhledem k tomu, že kontroly jsou prováděny i pomocnými bezpečnostními složkami, buďtež tyto ihned o pátrání vyrozuměny. Upozorňuje se, že řada automobilů není vůbec opatřena poznávacím číslem (vodítkem k zjištění vozu jest pak pouze výrobní značka vozu a číslo motoru) nebo čísly pozměněnými (na př. první nebo poslední číslice přepsány).

Osobní auta:
zn. Aero P-89, evid. č. PD-67.016, č. mot. 03.726,
zn. Aero 50, evid. zn. Pol.-79.019, č. mot. ?,
zn. Aero 30, evid. č. P-2442, č. mot. 34.477,
zn. Buick, evid. č. PA-86.887, č. mot. 43,675.816,
zn. Citroen, evid. č. 22.814, č. mot. ?,
zn. DKW, evid. č. ÚV-322, č. mot. ?,
zn. DKW, evid. č. 255.224, č. mot. 98.102,
zn. Fiat, evid. č. PD-25.003, č. mot. ?,
zn. Chevrolet, evid. č. PD-5891, č. mot. 5,529.726,
zn. Chevrolet, evid. č. PA-147.761, č. mot. ?,
zn. Chevrolet, evid. č. PD-6445, č. mot. ?,
zn. Chrysler-Dodge, evid. č. P-111, č. mot. D-8-4301,
zn. Lancia-Aprilia, evid. č. PD-17.309, č. mot. 14.098,
zn. Mercedes, evid. č. POL-36.220, č. mot. ?,
zn. Mercedes, evid. č. PD-5648, č. mot. ?,
zn. Peugeot-Paris-301, evid. č. PD-29.878, č. mot. 371.351,
zn. Praga-Baby, evid. č. P-28.400, č. mot. 44.158,
zn. Praga-Lady, evid. č. I K-512.251, č. mot. ?,
zn. Praga-Picolo, evid. č. PD-36.269, č. mot. 38.572,
zn. Praga-Picolo, evid. č. PB-47.929, č. mot. ?,
zn. Škoda, evid. č. PA-155.908, č. mot. 24.787,
zn. Škoda-Favorit, evid. č. P-32.718, č. mot. 46.918,
zn. Škoda-Popular, evid. č. PD-38.390, č. mot. 64.378,
zn. Škoda-Popular, evid. č. PD-37.021, č. mot. 58.523,
zn. Škoda-Popular, evid. č. ?, č. mot. ? (na blat. přilepen papír s nápisem: „Vojenské vozidlo“),
zn. Škoda-Popular, evid. č. PD-5553, č. mot. ?,
zn. Škoda-Popular, evid. č. PD-43.118, č. mot. ?,
zn. Škoda-Popular, evid. č. PD-33.024, č. mot. ?,
zn. Škoda-Rapid, evid. č. PA-41.545, č. mot. 65.414,
zn. Tatra, evid. č. PD-54.610, č. mot. ?,
zn. Tatra, evid. č. PD-7869, č. mot. 217.425,
zn. Tatra-57, evid. č. PD-24.965, č. mot. ?,
zn. Tatra, evid. č. PD-16.617, č. mot. ?,
zn. Tatra, evid. č. PD-18.272, č. mot. 188.946,
zn. Union AG, evid. č. PD-5725, č. mot. 742.400,
zn. Union, evid. č. PA-78.854, č. mot. 7290,
zn. Walter, evid. č. PD-56.315, č. mot. ?.

Nákladní auta:
zn. Chevrolet, evid. č. PD-53.086, č. mot. 4,078.706,
zn. Chrysler Dodge, evid. č. PD-42.091, č. mot. ?,
zn. Praga, evid. č. PD-43.193, č. mot. ?,
zn. Praga-Alfa, evid. č. PD-43.241, č. mot. ?,

Motocykly:
zn. Ariel, evid. č. 4484-P, č. mot. 7759,
zn. ČZ 250, evid. č. 3463-P, č. mot. ?,

Policejní věstník z června 1945, oznamující pátrání po sourozencích Šámalových (repro: Archiv NM)

Prozatím je pro nás nemožné k Vám děti dopravit. Ale snad Vám tato zpráva dodá trochu úlevy. Pokud se Vám podaří sehnat benzin a bude pro Vás jednoduší dostat povolení vycestovat, velice Vás prosíme, abyste přijeli do Weinheimu a byli našimi hosty. Rádi bychom Vám odpověděli na jakékoliv otázky a zodpovídali se za děti, které nám byly svěřeny.

Se srdečným pozdravem

Weis se ženou.“

Dopis však bloudí rozbitou Evropou a do Mníšku dojde až za několik týdnů.

NA CESTU

Po měsíci, který nepřinesl žádnou podstatnou zprávu, a při stavu, do jakého se vnitřně sesula jeho sestra Milada, se Jaroslav Cebe-Haberský rozhodne dál na nic nečekat a pátrat přímo v Německu. Prohledat postupně všechna města v Bavorsku a Rakousku, školní úřady a ptát se na radnicích, kde jsou registrováni němečtí lékaři. Může to trvat čtrnáct dní, měsíc. Výsledek nezaručen, ale tohle musí pro Mílu udělat stůj co stůj.

VANČURA Z MODŘAN

Večer před odjezdem, 3. července 1945, sedí Jára v Praze ve svém pokoji, balí si nejnutnější věci. Chce využít svých přátel u US Army, se kterými spolupracoval v dubnu a květnu v Ambergu. A ještě dolaďuje spojení s domovem, pokud by do rozhlasu během jeho cesty Německem přišla nějaká důležitá zpráva. Je 22 hodin, před náročnou cestou je třeba jít spát. Vtom zvoní telefon. *„Kdo zas votravuje,“* posteskne si již převlečený do pyžama. *„Haló, tady Vančura z Modřan, jinak obchodník a bývalej pekař, dovolal jsem se dobře k Cebeům?“ – „Ano, v čem mohu posloužit?“ – „Heleďte, právě jsem slyšel vysílání pražského rádia, které se dožadovalo informací o dětech Šámalových, od pana kancléře. Vzpomněl jsem si, že můj přítel, švýcarský obchodník Kaiser, žijící teď v Děčíně, mi před rokem řekl, že dvě děti prominentního českého politika jsou v rodině jakéhosi Freudenberga, majitele továrny ve Weinheimu blízko Heidelbergu. Teda nejsou přímo v jeho rodině, ale u jeho příbuzných.“* Járovi stoupne tlak. Okamžitě volá do Děčína. Spojí ho před půlnocí. Pan Kaiser mu potvrzuje, že dvě děti tam jsou a že je to rodina lékaře. Jára volá na celý byt: *„Stal se zázrak! Otličko, zázrak, může to být pravda?“* Radí se spolu. Do Mníšku sestře teď volat nebude a rozhodne se jít najisto po této stopě: Weinheim. Už neusne a za svítání jede rovnou do Plzně, kde sídlí velitelství U.S. Army. Jeho přátelé, kapitán Hardin a nadporučík Wheeler, ho vítají jako dobrého známého a věnují mu dva kanystry nedostatkového benzinu na cestu. Stačí napsat krátkou zprávu do Mníšku a poslat ji z Rozvadova. Večer dojede do Ambergu, místa, kde byl vězněn a osvobozen Američany. Zůstane v amerických kasárnách přes noc.

VÝPRAVA U.S. ARMY

Když vypráví důvod své pátrací cesty příteli nadporučíku Owenu Streetovi, ten okamžitě prohlásí: *„Džaro, jedu s tebou. Nenecháme tě samotného. Seženu si povolení od nadřízených a vezmeme naše auto.“* Jára později prohodí: *„To je typické pro Američany. Jeden z nejhnusnějších zločinů je pro ně únos. Ukázali se jako vznešení a velkorysí přátelé.“* Ráno vyjeli jeepem ve třech (i s řidičem) směrem na Norimberk a dál na západ. Stovky nákladních vozů na cestách, smrad z hořící nafty. Zničená města a mosty. Demobilizovaní němečtí vojáci, oni vyhlašovaní supermani Říše, se belhají v zástupech po okrajích silnic. Řeka Neckar se stovkami potopených lodí. Konečně univerzitní Heidelberg. Vybombardovaná železnice, zničené vagony, žádný telefon, americká auta jsou jediným fungujícím dopravním prostředkem. Večer se blíží k Weinheimu, města s dvaceti tisíci obyvateli.

Jára bude po návratu vyprávět: *„Tlouklo mi srdce, když jsme se blížili. Bude to město zničené? Nedaleký Mannheim byl úplně roztřískán a kompletně srovnán se zemí. Cedule Weinheim! Pěkné údolí s vinicemi, docela normální život, žádné stopy po bombardování. Vyslechnu prvního muže, kterého vidím na ulici, prodavače novin. Ano, zná majitele továrny Freudenberga, byl zatčen Američany a v rodině jeho švagra-lékaře jsou dvě děti. Zastavíme se nejdříve v domě Freudenberga. Zůstanu stát u dveří mezi americkými přáteli, oba jsou ozbrojení a s rukama v kapsách. Mám svou pistoli v holstru pod ramenem a vyslýchám přítomnou služebnou. Třese se. Ví, že dvě děti jsou v domě doktora Weisse, viděla je. Dokáže je poznat na fotce? Ano. Jde se mnou, rychle. Vezmu ji do auta, kde mám fotky. Třese se ještě víc. Ano, to jsou ty děti. Otevřu peněženku a dám jí 1000 marek. Můj úkol je skoro hotov, nemůžu si pomoct, ale mám slzy v očích. Jdeme okamžitě do domu Weisse. Obejdeme ho zadní uličkou, přes zahradu. Prší. Na balkoně vidím dvě děti, poznám, že jsou Míliny. Zavolám na ně česky ‚Georg, poznáváš mě? Tady tvůj strýc, přivezu vás k matce!‘ Kluk otevře ústa, pláče, pokusí se odpovědět česky, ale nic z něj nevyjde. Zapomněl svůj jazyk. Otevřu dveře a mám obě děti v náručích. Doktor Weiss a jeho žena přijdou, oba bílí jako stěna, třesoucí se. Představím se a říkám jim o svém úkolu. Omlouvají se, že neměli možnost se dosud dostat do bližšího kontaktu s naší rodinou. Napsali ale dopis skrze švédský konzulát. Ukazují mi jeho kopii. Proč to neoznámili americkým úřadům? Mají děti moc rádi, přivezli je z Puschkau (dnes Puszczykowo) blízko Poznaně, když viděli oznámení, prohlašující, že děti bez rodičů můžou být vybráni německou rodinou a adoptováni. Ví, že jejich otec byl v Praze zastřelen Gestapem, i to, kdo byl jejich otec a dědeček, a ví, že jejich matka byla v koncentračním táboře. A byl to on, kdo navštívil Mníšek a prohlásil, že děti jsou v jeho rodině. Sami nemohli mít své děti a na radnici a ve škole je zapsali jako George Weiss a Leny Weiss. Bože, to bych je hledal deset let a stejně nenašel. Jiná jména*

a německé vzdělání. Alenka zapomněla všechnu češtinu, George rozumí, ale česky mluvit neumí. Hovořím s oběma manželi a najednou se otočím, kde jsou děti?! Nikde je v místnosti ani v domě nevidíme. Voláme. Začínám ze zoufalství brečet, že se něco stalo a vyběhnu před dům. A tam je uvidím s naším skvělým americkým řidičem, obrem Starnesem ze Santa Anny. Chrání je a hladí a ukazuje jim, jak se tohle auto řídí. Je už pozdní večer a Weissovi nás zvou, abychom zůstali na noc, že dětem vše sbalí a v klidu se rozloučí a že i nám cesta bude ráno víc ubíhat. Odmítnu, neboť máme docela obavu, že se něco dětem může stát. Viděl jsem, že oba manželé je opravdu mají moc rádi, ale mohli by třeba udělat něco, aby prodloužili jejich odjezd. Raději rychle odjíždíme, ani se nestačí pořádně s Weissovými rozloučit. Všímáme si, že náš dobrák řidič je po desetihodinové cestě z Ambergu do Weinheimu příliš unaven a při zpáteční cestě začíná uvadat. I když to mají američtí důstojníci přísně zakázané, kvůli řadě nehod, Owen Street sedá za volant a odřídí celou noc. A obr Starnes vzadu chová Alenu a zpívá jí americké písně. Děti se drží za ruce a nespí. Ráno jsme dorazili do Ambergu. Vojáci odnesou spící děti do postele. Všichni máme radost, neboť se zpráva rychle rozkřikla a důstojníci

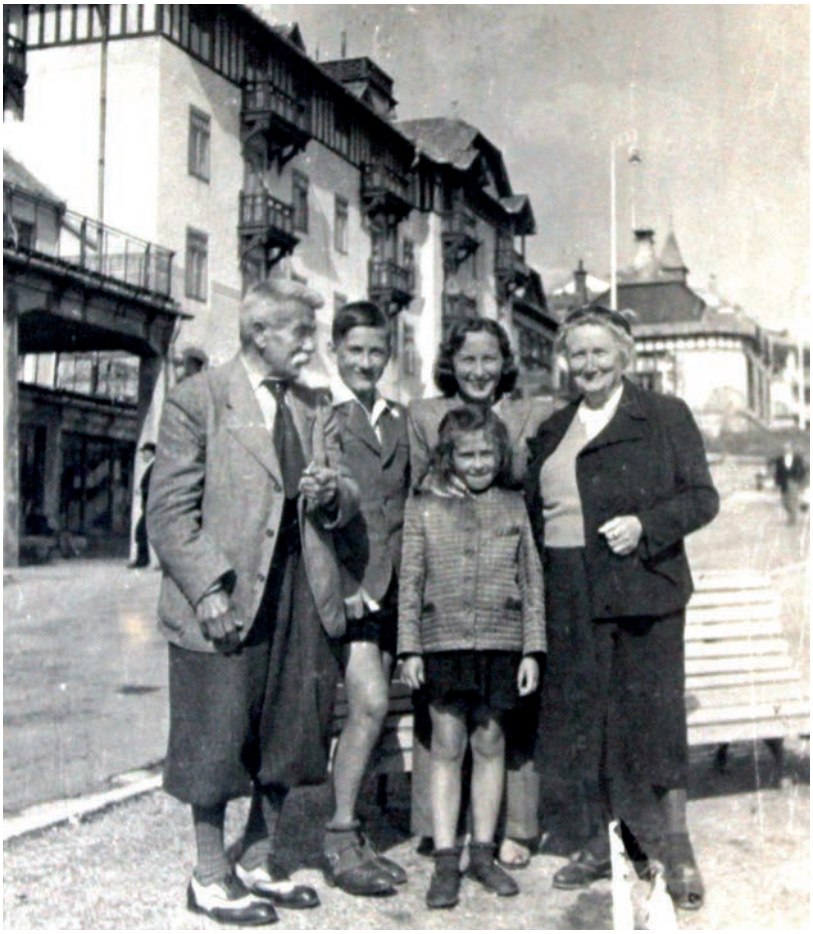

Šťastná matka Milada Šámalová (druhá zprava) s dětmi a svými rodiči na výletě, 1947. Milada Šámalová s dětmi na konci 40. let. (3x foto: Archiv NM)

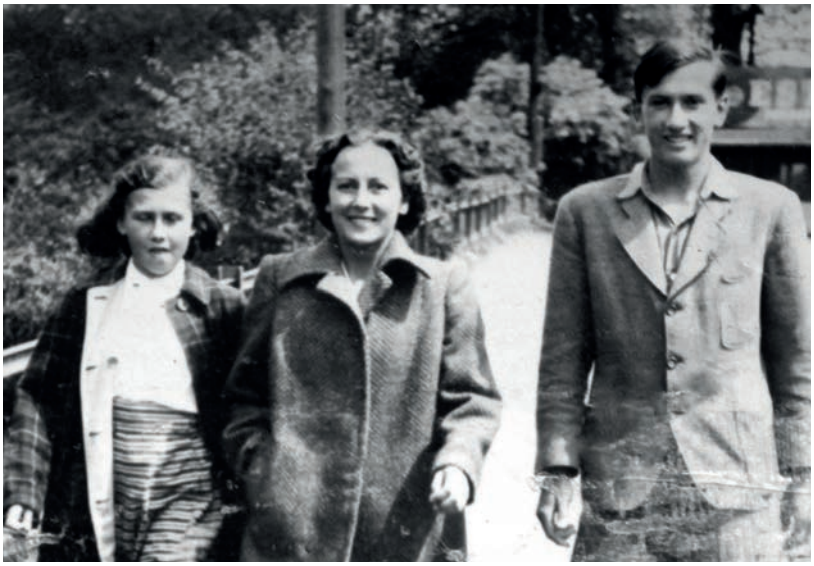

nás objímají. A velmi brzo je postel dětí plná čokolády, pomerančů a panenek. Děti nevědí, co to je, a bojí se, aby se neotrávily. Smějeme se a pláčeme. Tři hodiny odpočinku a pak bereme mé auto a pokračujeme domů. V Plzni jsou děti v rukou amerických přátel jako vítězní hrdinové nad nacistickou surovostí. Praha je před námi, George poznává město, pamatuje si jména ulic a řeky, místo mé kanceláře, můj domov a byt, hrad, kostely. Dorazíme k nám domů. Pošlu ho prvního k našim dveřím. Otla otevírá a nevěří, že tohle není sen. Celý dům a okolí o tom v mžiku ví. Kouknu se na hodiny, je právě desátá večerní. Dvě hodiny po našem příjezdu rozhlas hlásí šťastnou zprávu. Moji rodiče a sestra v Mníšku už touhle dobou určitě spí, nemají nejmenší tušení, že se vše podařilo uskutečnit během dvou dnů. Ale někdo ze sousedů zprávu z rozhlasu slyšel a hned to běží říci k nám. Volá a klepe na dveře. Dobouchá se. Rodiče a sestra od té chvíle neusnou. Vědí, že jsem našel děti někde u francouzských hranic, ale netuší, že jsem s nimi doma a že už spí v postelích našich dětí. Dnešek patří k mým nejšťastnějším dnům. A k tomu mám narozeniny, je mi 45 let.“ A nakonec Jára Cebe-Haberský dodá: *„Tím končí tahle válka. A já vím, že i v tomto smrtelně zraněném světě se dějí zázraky.“* Dne 7. července 1945 ráno kolem deváté hodiny Járovo auto s oběma dětmi zastavuje před mníšeckou vilkou. Jiří a Alenka chytili matku do náručí a líbají ji, všichni pláčou radostí.

DOPIS Z WEINHEIMU

První hodiny jsou šťastné i rozpačité. Děti neumějí česky, u Cebeů se proto mluví německy. Jiří sice trochu česky rozumí, ale na vše odpovídá pouze *„ja, ja“*. Nikdo si z toho nedělá velkou hlavu, po těch letech stresu je podstatná jejich přítomnost doma. Však se brzy česky naučí. Za pár dní pošťák přinese dopis, který 31. května skrze švédské vyslanectví poslali Weissovi z Weinheimu. Od té chvíle začíná mezi oběma rodinami čilá korespondence. Weissovi se dozvídají, jak se dětem vede, a Cebeovi jsou informováni o životě v poválečném Německu. Mimo jiné i o tom, že MUDr. Weiss byl jako vojenský lékař, který se účastnil tažení na Východ, zatčen.

Uložení ostatků dr. Přemysla Šámala na vyšehradském Slavíně, hovoří Jan Masaryk, 30. dubna 1947 (foto: Archiv NM)

NOVÝ BYT

Je zřejmé, že teď pro Mílu nastává starost o vytvoření nového domova. Do starého bytu v Uralské ulici, ze kterého nic nezůstalo, se nevrátí. Začne zařizovat nový v Americké č. 39 na Vinohradech, blízko bratrova bydliště, který jí jako právník se vším pomáhá. Musí mu ale sdělit, že se bohužel nedochovaly jeho vězeňské zápisníky, které z německých kriminálů statečně vynesla jeho žena Otla. Ukryli je doma v Uralské v nábytku, ten ale po zatčení Míly a odvezení dětí zabavili Němci. Milada začne na kousky papírů postupně sepisovat majetek, který je bůhvíkde. Ve vzpomínkách postupně prochází pětipokojovým bytem, vrací se do domovských míst a sepisuje, co kde měli, jaké obrazy na stěnách visely, pořizuje soupis knihovny, osobních věcí, vzácných rodinných a sběratelských artefaktů, starožitností, nábytku, zásob jídla ve spíži i počty manželových trenýrek a ponožek.

HLEDÁNÍ NÁBYTKU

Míla žádá alespoň nějakou kompenzaci za Němci rozkradené zařízení bytu. Od příbuzné paní Grundové se dozvídá, že část nábytku zabavil pražský Němec Franz Hawlicek, správce skladu obuvi firmy Bally. Ten se právě nachází v zajateckém táboře v Žalově u Prahy, ale před koncem války stačil sdělit Grundovým, že nábytek z Šámalovy jídelny, klavír, lustry a koberce jsou v jeho bytě v Jungmannově ulici č. 28. Další věci se nacházejí ve skladu obuvnické firmy; lovecké skříně s knihovnami jsou prý v Rupě v Husově třídě č. 4; porcelán a perské koberce v bytě Schutte Schamburg v Korunní č. 35. Většina věcí se nevrátí. Pouze v Jungmannově ulici se našla část jídelny, stůl a prosklená kredenc. Těchto pár věcí si Míla nechá po určitých obtížích (nová obyvatelka bytu odmítla nábytek odevzdat a přestala i otevírat dveře) převézt i s bratrovou pomocí na Vinohrady. Je to jak návrat ztracené minulosti. Prohlíží si ten tmavý mahagonový nábytek s dojetím. Vybavuje se jí při tom chvíle, když s manželem kredenc pořizovali před válkou do společného bytu. Podvědomě z něj vytáhne

Padesátá léta, Praha, Karlův most – setkání po letech. Zleva Alena, Elsbeth Weissová, Jiří a Milada. MUDr. Jiřímu Šámalovi se stala osudnou jízda na koni. Alena Veselovská-Šámalová zemřela v roce 2003 ve Weinheimu. (3x foto: Archiv NM)

vysouvací desku a ke svému úžasu v něm nahmatá sešity s bratrovými zápisky z vězení, které tam v roce 1942 schovala. S bratrem si pak nechápavě říkají: *„Kolikerýma německýma rukama musel projít tenhle věrný kus nábytku, a nepromluvil.“* Jaroslav Cebe i díky nalezeným textům může na podzim napsat knihu *Dům mrtvých*.

První poválečné Vánoce u Šámalů. Slaví je po letech všichni společně u Cebeů v Mníšku. Děti si namáhavě odvykají němčině, která se jim stále plete do češtiny, což vyvolává smích. Na stěně visí fotografie Mílina manžela. U štědrovečerního stolu je pro něj ponecháno jedno prázdné místo. Rozesílají vánoční přání všem přátelům, kteří v těžkých dobách nezapomněli a pomáhali. Jedno adresují Weissovým do Weinheimu. Za vinšem krásných svátků Milada Šámalová připojí anglicky: *„Upřímně vám děkuji za vše, co jste pro mé děti udělali.“*

VRACÍ SE PO NAŠEMU

Z Berlína se do Prahy vrací popel Přemysla Šámala. Slavnostní uložení do české země se koná na Vyšehradě 30. dubna 1947. Urna je zahalena do státní vlajky. Přítomen je prezident dr. Edvard Beneš s chotí Hanou, Alice Masaryková, ministr spravedlnosti Prokop Drtina, Cebeovi, Míla s dětmi a mnozí další. Na schodech Slavína promluví ministr zahraničí Jan Masaryk: *„My se vlastně s kancléřem Přemyslem Šámalem dnes neloučíme, on žije, bude žít. Bude žít v letošním jaru a v těch příštích. Bude žít v lánských lesích* […]. *Bude žít, pokud Československá republika bude na mapě.* […] *Kancléři Přemyslave, jste doma, u nás, po našemu, vždy po našemu. Prosím vás pěkně, důvěřujte nám, jako my, vzpomínajíce s láskou a pohlazením a políbením, důvěřujeme vám a těm nejhlubším československým pravdám, za které jste žil a bez reptání zemřel.“*

PO ROCE 1948

Za rok se vše změní. Mrtvé, obnažené tělo Jana Masaryka bude nalezeno na nádvoří Černínského paláce. Jméno kancléře Šámala se nebude moci nahlas vyslovovat. Na Pražském hradě i v podhradí zavládnou komunistické móresy.

JUDr. Jaroslav Cebe-Haberský působí i díky své jazykové výbavě od roku 1946 ve službách OSN. Po komunistickém puči se už s rodinou domů nevrátí a emigruje do Spojených států. Střídavě působí na Blízkém východě a v Africe. Nakonec se usadí v americkém Bristolu. Na stáří se z něj stane vášnivý rybář. Jeho děti se úspěšně uchytí v americké společnosti.

Prarodiče Cebeovi, Antonie a Jindřich, zemřou pár měsíců po sobě v roce 1953. Považovali za velký dar, že mohli prožít ve vzájemné blízkosti se svými vnoučaty ještě několik klidných let. Po jejich smrti Národní výbor v Mníšku jejich vilu zabaví pro nové nájemníky. *„Přestože o něj máti,“* jak později připomene dcera Alena, *„bojovala jako lvice. Vedla nás však s jemnocitem a stačila odtlumit negativní vlivy té smutné doby natolik, že se mi zachovaly jen vzpomínky na krásné dětství a šťastné mládí.“*

Šámalovi však ani navzdory železné oponě s Weissovými nepřeruší vztahy. Naopak, vazba se postupně prohlubuje. Nejen korespondenční. Alena Šámalová k tomu řekla: *„Weissovi po nás adoptovali dvě jiné děti, osiřelé bratry,*

které se stejnou svědomitostí jako nás postavili do života. Nás ale snad měli raději a nemohli na nás zapomenout.“ V roce 1956 se Weissovi poprvé podívají do Prahy. O devět let později Alena s Jiřím navštíví Weinheim: *„Tante i Onkel nás všestranně podporovali. Posílali nám balíčky s dojemnými pozornostmi i věcmi praktické hodnoty. Za jejich peníze jsme si kupovali v Německu odbornou literaturu, kterou jsme potřebovali ke svému studiu. Jejich přispěním mohl Jiří dělat stáže v německých nemocnicích a já navštívit většinu zoologických zahrad v* [západním] *Německu. Když jsem se Zdeňkem Veselovským jela na nějaký mezinárodní kongres do zahraničí, posílala nám Tante peníze, abychom si mohli zaplatit i odborné exkurse. I naše máti pak byla několikrát ve Weinheimu. Uzavřela s Tante krásné doživotní přátelství, založené na oboustranném respektu a pocitu vděčnosti. Máti Weissovům nikdy nezapomněla, co pro nás udělali, a vážila si jich pro jejich velkorysost. Weissovi zase byli šťastni, že jim nemá za zlé, co Němci naší rodině udělali, a obdivovali její vnitřní sílu, s jakou překonala vše, co ji potkalo. Jako malému děvčeti se mi vrylo do paměti, co nám naše máti hned tehdy po návratu řekla: ‚Děti, nikdy neposuzujte lidi podle jejich národnosti! Hranice nevede mezi národy – ta leží mezi dobrými a špatnými lidmi.‘“*

Výběr z pramenů a literatury

Archiv Národního muzea, f. Přemysl Šámal.

Archiv Okrašlovacího spolku v Mníšku pod Brdy.

Archiv Jaroslava Brabce a Roberta Izáka.

Archiv KPR, f. KPR, 1919–1947, k. 303, inv. č. 1639, JUDr. Přemysl Šámal, kancléř presidenta republiky, syn Jaromír, 1925–1947, čj. R 2097/46.

Archiv KPR, f. KPR, personální spisy, k. 10, sign. O 6932/47, Šámal Přemysl, JUDr., nar. 4. 10. 1867, kancléř prezidenta republiky, 1919–1947 a sign. O 6932/47 (D 2497/47), Rodina P. Šámala, 1942–1947.

Archiv KPR, f. KPR, protokol T, sign. T 239/42, Dr. Milada Šámalová – uvěznění, 1942–1943.

CEBE-HABERSKÝ, Jaroslav: *Dům mrtvých. Věznice Moabit a Plötzensee 1940–1942*. Kvasnička a Hampl, Praha 1946.

ČECHUROVÁ, Jana: Rodina a válka. Důsledky německé okupace pro rodinu kancléře Přemysla Šámala. In: ČECHUROVÁ, Jana – ŽEMLIČKA, Josef a kol.: *Souboj mečů, idejí a charakterů. K životnímu jubileu prof. Ivana Šedivého*. Nakladatelství Lidové noviny, Praha 2019.

PAVLÍČEK, Václav – ČECHUROVÁ, Jana – LEDVINKA, Václav – HÁLEK, Jan: *Přemysl Šámal: kancléř prezidentů*. Nadace Nadání Josefa, Marie a Zdeňky Hlávkových, Praha 2019.

PLACHÁ, Pavla: „Lágrové madony“. Různé podoby mateřství v nacistickém koncentračním táboře Ravensbrück. *Paměť a dějiny*, 2021, roč. XV, č. 1, s. 22–37.

Překlad německých textů Vlastimil Kaňka, Anna Doležalová a Lenka Taberyová. Překlad anglických textů Antonín Doležal.
Poděkování: Jakubu Doležalovi, Jaroslavu Kratochvílovi a Muzeu Osvětim.

OSUDY V ČECHÁCH, USA A NĚMECKU

Z Jiřího Šámala se stane lékař. Alena Šámalová vystuduje Přírodovědeckou fakultu Univerzity Karlovy a v roce 1961 se provdá za Zdeňka Veselovského, který je asistentem na téže fakultě a následně se stane dlouholetým ředitelem pražské ZOO. *„Byl také blázen do zvířat, a tak se mi zdálo, že jsme pro sebe jako stvořeni,“* vzpomíná později Alena.

MUDr. Georg Weiss zemře ve Weinheimu v roce 1973. JUDr. Jaroslav Cebe-Haberský zemře ve Spojených státech 1980. Jeho žena Otylka ho přežije o osmnáct let. Milada Šámalová umírá v roce 1981. Ještě před tím, v roce 1976, zemře tragicky po pádu z koně její syn MUDr. Jiří Šámal. PhDr. Alena Veselovská-Šámalová se v osmdesátých letech se svými dvěma syny odstěhuje do německého Weinheimu, kde obětavě pečuje o svou Tante Elsbeth Mathildu Marii Weissovou, postiženou sklerózou, až do její smrti v roce 1986. Alena umírá náhle ve Weinheimu v roce 2003.

PODLEHNOUT JE SNADNÉ

Bylo něco nepoddajného a hluboce čestného v Šámalech a Cebeech. Snad to za ně vyslovila Antonie Cebeová, když si za jedné temné válečné noci ve vile v Mníšku, odhánějíc stavy zoufalství a beznaděje, do svého sešitu napsala: *„Kdyby člověk viděl do budoucnosti, tak jistě by řekl, že to, co ho čeká, by nepřežil. A přeci pravdou to není. Přemýšlím-li nyní, kdy sedám tady samotinká v pokoji a píši si svoje smutné vzpomínky, že vše, co jsem dosud přežila, byla to jen veliká nesobecká láska mateřská, která mne sílila. Podlehnout je snadné, ale prospět a pomoci, to je síla vůle a tu jsem chtěla míti.“*

MILOŠ DOLEŽAL (1970), básník a autor řady historických knih. Vystudoval Fakultu sociálních věd UK (1992). V letech 1998–2018 pracoval jako redaktor a dokumentarista v Českém rozhlase. Jako scenárista spolupracuje s Českou televizí (cykly *Heydrich – konečné řešení*; *Neznámí hrdinové*; *Rudí prezidenti*; *Generálové*; *Mrtvolu sprovoďte ze světa* aj.). Kurátor výstav, editor několika knižních vzpomínek účastníků II. a III. odboje. Dlouhodobě se věnuje obětem komunistického režimu v Československu a faráři Josefu Toufarovi.